

Reg. No. :

FY-18

Name :

FIRST YEAR HIGHER SECONDARY EXAMINATION, JUNE 2022

Part – III

Time : 2½ Hours

SANSKRIT SAHITYA

Cool-off time : 15 Minutes

(Optional)

Maximum : 80 Scores

निर्देशा :

- 15 निमेषाः समाश्वाससमयः ।
- प्रश्नान् पठितुम् इच्छानुसारं चयितुम्, उत्तराणि क्रमीकर्तुं च अयं समयः उपयोक्तव्यः ।
- प्रश्नस्य निर्देशान् सश्रद्धं पठित्वा अवगत्य च उत्तराणि लेखनीयानि ।
- प्रश्नानाम् अङ्काः तत्र तत्र दत्ताः ।
- उत्तरलेखनाय समयः अङ्काः च परिगणनीयः ।

1-10 प्रश्नेषु अष्टानाम् उत्तराणि कोष्ठकात् चित्वा लिखत । प्रत्येकं प्रश्नस्य एकैकः अङ्कः ।

1-10 ചോദ്യങ്ങളിൽ എട്ട് എണ്ണത്തിന് ബ്രാക്കറ്റിൽ നിന്നും ഉത്തരമെഴുതുക. 1 സ്കോർ വീതം. (8 × 1 = 8)

1. कः सर्वत्र पूज्यते ?
(राजा, विद्वान्, धैर्यवान्)
2. पञ्चतन्त्रस्य कर्ता कः ?
(कौटिल्यः, भर्तृहरिः, विष्णुशर्मा)
3. वैदेही का ?
(सीता, ऊर्मिला, राधा)
4. विवेकानन्दस्वामिनः चरितमुपजीव्य विरचितं महाकाव्यं किम् ?
(धर्मसागरः, विश्वभानुः, मुकुन्दमाला)
5. बालचरितस्य अवलम्बग्रन्थः कः ?
(महाभारतं, रामायणं, हरिवंशम्)
6. 'विना गोरसं को रसः कामिनीनाम्' ? अत्र गोरस शब्दस्य अर्थः कः ?
(तक्रं, नेत्रविलासं, वाक्)
7. 'स्मरन् विनिद्रो रजनीमनैषम्' । कः ?
(कंसः, कृष्णः, प्रलम्बः)
8. सम्भावना स्यात् _____ ।
(उपमा, उत्प्रेक्षा, उल्लेखः)

9. 'मदेन भाति कलभः प्रतापेन महीपतिः ।' अत्र अलङ्कारः कः ?

(रूपकम्, दीपकम्, उल्लेखम्)

10. 'नभौ भरौ' चेत् वृत्तं किम् ?

(द्रुतविलम्बितं, वसन्ततिलका, तोटकम्)

11-18 प्रश्नेषु षण्णाम् उत्तराणि लिखत । प्रत्येकं प्रश्नस्य द्वौ अङ्कौ ।

11-18 ചോദ്യങ്ങളിൽ 6 എണ്ണത്തിന് ഉത്തരമെഴുതുക. 2 സ്കോർ വീതം.

(6 × 2 = 12)

11. उदाहरणानुसारं सन्धत्त ।

उदा : न + एव → नैव ।

(क) च + एव → _____ ।

उदा : तथा + एव → तथैव ।

(ख) यथा + एव → _____ ।

12. एकपदं लिखत ।

(क) अन्यो देशः ।

(ख) भुवः पतिः ।

13. विग्रहवाक्यं लिखत ।

(क) पुण्यशीलः → _____ ।

(ख) महाकीर्तिः → _____ ।

14. प्रदत्तं वाक्यं पठित्वा ल्यबन्त – तुमुन्नन्तपदानि चित्वा लिखत ।

वसुदेवः स्वपुत्रं शिशुं कृष्णं कंसात् त्रातुं मथुरायाः बहिरागत्य मार्गे श्मशाने यदृच्छया सन्दृष्टस्य नन्दगोपस्य हस्ते समर्पयति ।

ल्यबन्तम् → _____ ।

तुमुन्नन्तम् → _____ ।

15. उदाहरणानुसारं पदच्छेदं लिखत

(क) उदा:

यस्यास्ति → यस्य + अस्ति ।

कस्यास्ति → _____ + _____ ।

(ख) उदा:

उक्तोऽयं → उक्तः + अयम् ।

सोऽयं → _____ + _____ ।

16. कः गणे नान्तर्भवति ।

(क) नारायणीयम्, श्रीपादसप्ततिः, आश्चर्यचूडामणिः ।

(ख) विश्वभानुः, धर्मसागरः, मुकुन्दमाला ।

17. 'क' विभागे प्रदत्तमाशयं पठित्वा तदाशयप्रतिपादकं श्लोकं 'ख' विभागात् चित्वा लिखत ।

क	ख
1. पण्डितः सर्वत्र पूजितः ।	शिक्षा क्षयं गच्छति कालपर्ययात् सुबद्धमूला निपतन्ति पादपाः । जलं जलस्थानगतं च शुष्यति हुतं च दत्तं च तथैव तिष्ठति ॥
2. यागस्य दानस्य च फलं सर्वदा तिष्ठति ।	विद्वत्त्वं च नृपत्वं च नैव तुल्यं कदाचन । स्वदेशे पूज्यते राजा विद्वान् सर्वत्र पूज्यते ॥

18. गणनाम लिखत ।

(क) सङ्गीतम् ।

(ख) मङ्गलम् ।

19 - 27 प्रश्नेषु सप्तानाम् उत्तराणि लिखत । प्रत्येकं प्रश्नस्य चत्वारः अङ्काः ।

19 - 27 വരെയുള്ള ചോദ്യങ്ങളിൽ ഏഴ് എണ്ണത്തിന് ഉത്തരമെഴുതുക. 4 സ്കോർ വീതം.

(7 × 4 = 28)

19. मलयालभाषया आङ्गलभाषया वा अनुवदत ।

तक्रादिकं विना भोजनानां कः रसः ? सस्यसमृद्धां भूमिं विना नृपाणां कः रसः ? नेत्रसौन्दर्यं विना स्त्रीणां कः रसः ? वाग्विलासं विना पण्डितानां कः रसः ?

20. गद्यक्रमं पूरयत ।

नियम्य सा मातुल इत्यमर्षं
प्रसेदुषी मामवदच्च बाला ।
अरिर्महीयानजनिष्ट भूमौ
तवोचितं सम्प्रति चिन्तयेति ॥

गद्यक्रमः

सा बाला _____ इति अमर्षं नियम्य _____ महीयान् अरिः भूमौ _____ सम्प्रति तव उचितं _____ इति माम् अवदत् च ।

21. यथोचितं योजयत ।

डा. के.एन् एषुत्तच्छान् – आश्चर्यचूडामणिः ।

शक्तिभद्रः – नारायणीयम् ।

कुलशेखरः – केरलोदयम् ।

मेल्युत्तूर, नारायणभट्टपादाः – सुभद्राधनञ्जयम् ।

22. प्रदत्तेषु नाटकसङ्केतेषु द्वयोः टिप्पणीं लिखत ।

(क) स्वगतम् ।

(ख) नान्दी ।

(ग) सूत्रधारः ।

23. प्रदत्तं श्लोकं पठित्वा आशयं स्ववाक्यैः लिखत ।

राजा दशरथो नाम रथकुञ्जराजिमान् ।

पुण्यशीलो महाकीर्तिरिक्ष्वाकूणां महायशाः ॥

24. रेखाङ्कितपदानां स्थाने पेटिकातः समानार्थकपदानि उपयुज्य खण्डिकां पुनर्लिखत ।

ग्रामे, अवसन्, शास्त्रविमुखः, द्विजपुत्राः

कस्मिंश्चिद्, अधिष्ठाने चत्वारो ब्राह्मणपुत्राः परस्परं मित्रभावमुपगताः वसन्ति स्म । तेषां त्रयः शास्त्रपारंगताः परन्तु प्रायोगिकबुद्धिरहिताः । एकस्तु बुद्धिमान् केवलं शास्त्रपराङ्मुखः ।

25. अधोलिखितं सम्भाषणांशं पठित्वा रिक्तस्थानानि पेटिकातः चित्वा पूरयत ।

न जाने, कुत्र, अपक्रामामि, आर्यपुत्र

देवकी - आर्यपुत्र ! इमं _____ नेष्यति ?

वसुदेवः - अहमपि _____ । अथवा यत्र दैवं विधास्यति तत्र _____ ।

देवकी - _____ ! इच्छामि एनं सुदृष्टं कर्तुम् ।

26. प्रदत्तं पद्यभागं पठित्वा सलक्षणं अलङ्कारं निर्णयत ।

“हंसीव कृष्ण ! ते कीर्तिः स्वर्गङ्गामवगाहते” ।

27. यथोचितं योजयत ।

तभजा जगौः गः	उपेन्द्रवज्रा ।
नभौ भरौ	इन्द्रवज्रा ।
जतजास्ततो गौ	वसन्ततिलका ।
यदि तौ जगौ गः	द्रुतविलम्बितम् ।

28 - 34 प्रश्नेषु चतुर्णाम् उत्तराणि लिखत । प्रत्येकं प्रश्नस्य षट् अङ्काः ।

28 - 34 ചോദ്യങ്ങളിൽ 4 എണ്ണത്തിന് ഉത്തരമെഴുതുക. 6 സ്കോർ വീതം. (4 × 6 = 24)

28. अधः प्रदत्तेषु श्लोकेषु इष्टतमंश्लोकं सकारणं विशदयत ।

1. पुराणमित्येव न साधु सर्वं

न चापि काव्यं नवमित्यवद्यम् ।

सन्तः परीक्ष्यान्यतरद् भजन्ते

मूढः परप्रत्ययनेयबुद्धिः ॥

2. वरमेको गुणी पुत्रो न च मूर्खशतान्यपि ।

एकश्चन्द्रस्तमो हन्ति न तु तारागणः क्वचित् ॥

3. शिक्षा क्षयं गच्छति कालपर्ययात्

सुबद्धमूला निपतन्ति पादपाः ।

जलं जलस्थानगतं च शुष्यति

हुतं च दत्तं च तथैव तिष्ठति ॥

29. अधः प्रदत्तं गद्यांशं पठित्वा प्रश्नानाम् उत्तराणि लिखत ।

श्रीमता वाल्मीकिना विरचितं 'रामायणम्' आदिकाव्यम् इति गीयते । वाल्मीकिः आदिकविः । वाल्मीकेः मुखात् निर्गलितं श्लोकं श्रुत्वा ब्रह्मा एव रामायणकथा त्वया रचनीया इत्यादिदेश । तदनुसारं रचितं भवति वाल्मीकिरामायणम् । तत्र बालकाण्डम्, अयोध्याकाण्डम्, आरण्यकाण्डम्, किष्किन्धाकाण्डं, सुन्दरकाण्डम्, युद्धकाण्डम् इति षट्काण्डानि प्रथितानि । दण्डकारण्ये उषितवती सीता दुरात्मना रावणेन अपहृता अभूत् । सीताम् अन्विष्य हनुमान् लङ्कां प्रविश्य अशोकवनिकायां ताम् अपश्यत् ।

1. वाल्मीकिना विरचितम् आदिकाव्यम् किम् ?
2. आदिकविः कः ?
3. वाल्मीकेः मुखात् निर्गलितं श्लोकं श्रुत्वा कः रामायणकथा त्वया रचनीया इत्यादिदेश ?
4. रामायणे कति काण्डानि प्रथितानि ?
5. सीता कुत्र उषितवती ?
6. सीताम् अन्विष्य कः लङ्कां प्राप ?

30. कथास्तम्भान् क्रमीकुरुत ।

- तेषु एकः अस्थिसञ्चयम् अकरोत् ।
- लब्धजीवः सिंहः तान् त्रीन् व्यापादितवान् ।
- कस्मिंश्चिद् ग्रामे चत्वारो ब्राह्मणपुत्राः आसन् ।
- क्रमेण द्वितीयः चर्ममांसरुधिरं तृतीयः जीवसञ्चालनं च अकरोत् ।
- मार्गमध्ये कानिचित् अस्थीनि अपश्यन् ।
- ते कदाचित् देशान्तरं गतवन्तः ।

31. अधः प्रदत्तं गद्यभागं पठित्वा जीवनचरितरूपरेखां लिखत ।

केरलीयः अयं कविः के.एन्. एषुत्तच्छन् आधुनिकसंस्कृतकविषु प्रथमगणनीयः भवति । अनेन रचितं केरलोदयनामकं चरित्रकाव्यम् आधुनिकसंस्कृतकाव्येषु अद्वितीयं विभाति । कुरुवान्तोऽति लक्ष्मियम्मा, कुटियिरिक्कल् कृष्णनेषुत्तच्छन् दम्पत्योः पुत्रोऽयं एकादशोत्तरनवशताधिकसहस्रतमे क्रिस्त्वब्दे मेयूमासस्य एकविंशतितमे दिने (२१.५.१९११) पट्टाम्बीजनपदे जनिमलभत । कविरयं संस्कृतपण्डितः, भाषाशास्त्रज्ञः, इतिहासज्ञः च आसीत् । अस्य 'केरलोदये' केरलीय-संस्कृतेः वैविध्यं सम्यक् प्रदर्शयते । केरलोत्पत्तेः सर्वाः घटनाः अस्मिन् काव्ये सरसं प्रतिपाद्यन्ते । अयं पण्डितश्रेष्ठः (२८.१०.१९८१) एकाशीत्युत्तरनवशताधिकसहस्रतमे वर्षे ओक्टोबर्मासस्य अष्टाविंशे दिने दिवंगतः । स्वप्नमञ्जरी, स्मृतिमञ्जरी, इतिहासमञ्जरी चेति त्रिधा केरलोदयं महाकाव्यम् विभक्तम् । काव्यमध्ये गानानां समावेशनेन काव्यमिदं काव्यान्तरेभ्यः व्यतिरिक्तं स्थानमेति ।

नाम -

जन्म -

पितरौ -

कर्मरङ्गम् -

कृतिः -

दिवंगतः -

32. अधः प्रदत्तं श्लोकं पठित्वा प्रश्नानाम् उत्तराणि लिखत ।

प्रातः प्रलम्बप्रमुखानमात्यान्

सर्वान् समाहूय स भोजराजः ।

सविभ्रमप्रेरितदृष्टिदत्ते

स्थाने निषण्णानवदद्विनीतः ॥

1. भोजराजः कः ?

2. भोजराजः कान् आह्वयति स्म ?

3. श्लोके विद्यमानं ल्यबन्तम् अव्ययपदं किम् ?

4. श्लोकस्य आशयं स्ववाक्यैः लिखत ।

33. सूचनानुसारं पञ्चतन्त्रमधिकृत्य टिप्पणीं लिखत ।

सूचना :

- बालसाहित्यम्
- विष्णुशर्मा
- पञ्चतन्त्राणि
- अनिपुणानां राजकुमाराणां राजनीतिबोधनम्
- विश्वसाहित्ये प्रसिद्धम्

34. संगृह्य लिखत ।

चिन्तोद्दीपकाः नर्मोक्तयः भवन्ति चाटुश्लोकाः । चाटूक्तिर्नर्मभाषणम् इति तल्लक्षणम् । केषुचित् चाटुश्लोकेषु प्रश्नानाम् उत्तराणि तत्रैव निगीर्णानि भवन्ति । चाटुश्लोकाः विनोदाय, साहित्याभिरुचिवर्धनाय चिन्तोद्दीपनाय च स्वीक्रियन्ते ।

एकस्मिन् दिने सीता श्रीरामस्य पादयोः लालनसमये अङ्गुलीयकरत्नस्थाने स्वप्रतिबिम्बं दृष्ट्वा – सपत्नीम्, अन्यां स्त्रियं मन्वाना तदङ्गुलीयकं मोचयित्वा चिक्षेप ।

अत्र अर्थान्तरं प्रतीयते यथा पुरा सीतास्वयंवरार्थं गतस्य रामस्य पादस्पर्शेनैव बहुकालात्पूर्वं शिलात्वमुपपन्नायाः अहत्यायाः दिव्यसौन्दर्यवत् स्त्रीरूपं लब्धम् । तत् स्मृत्वा अधुना स्वस्य अङ्गुलीरत्नं रामपादस्पर्शेन दिव्यस्त्रीः स्यादिति अचिन्तयन् । पुनः मम सापत्न्यदुःखं भवेदिति तदङ्गुलीयकमेव विमुच्य दूरतः चिक्षेप ।

35-36 प्रश्नेषु एकस्य उत्तरं लिखत । एकस्य प्रश्नस्य अष्ट अङ्काः ।

35-36 ചോദ്യങ്ങളിൽ ഒരണ്ണത്തിന് ഉത്തരമെഴുതുക. 8 സ്കോർ.

(1 × 8 = 8)

35. हनुमत्सीतासंवादं सूचनानुसारं लिखत ।

सूचना :

- दुःखिता सीता
- हनुमतः सीतादर्शनम्
- सीतायाः स्वस्य अवस्थाकथनम्
- हनुमता कृतं सान्त्वनम्

36. अमात्यान् प्रति कंसवचनम् अमात्यानां प्रतिवचनं च संगृह्य लिखत ।

सूचना :

- विनीतः कंसः
 - भगिनीसुतायाः वधोद्यमः
 - दर्शितदिव्यरूपा देवी
 - देवानां पलायनम्
 - भोगान् भुङ्क्व ॥
-

